

12. רש"י מו"ק יג. - כל הני מדרבנן ניהו, ואף על פי כן קנסו, דלא תזרע למוצאי שביעית.

13. רש"י גיטין מד: - שנתקווצה - ניטלו ממנו קוצים וברקונין ליפותה ואין זו עבודת קרקע מן התורה לא קנסוהו ותזרע למוצאי שביעית.

14. ערוך השולחן שמיטה יז, ד - לא קנסוהו אלא בשעשה איסור דאורייתא כחרישה ונטיעה וזריעה אבל אם לא עשה איסור תורה כגון שהעביר הקוצים משדהו בשביעית כדי לתקנה לזריעה למוצאי שביעית או שסקל ממנה האבנים כדי לתקנה אף על פי שאסור לעשות כן כמו שיתבאר מ"מ לא קנסו אותו בעד זה ויכול לזרעה לאחר שביעית מיד.

15. חזון איש שביעית יט, א - כיון שבשבת הוי תולדה דאורייתא הכא בשביעית קנסוהו, אבל נתקווצה מן התלושין כיון דבשבת לא חשיב חורש הכא לא קנסוהו.

באזורים שחיוכם מדרבנן

16. פירוש המשנה לרמב"ם שביעית ו, א - וענין לא נאכל ולא נעבד שאסור לנו עבודת הארץ ההיא ואם תעבד על ידי אחר אסור לאכול ממה שתוציא, ומה שאמר נאכל אבל לא נעבד ר"ל שאינו מותר עבודתה ואם נעבדה יהיה כל הצומח בה נאכל בקדושת שביעית.

17. ראב"ד שמיטה ד, ט - א"א לא מצינו בזרע בשביעית שום היתר, והנוטע בשביעית במזיד יעקור, ואי משכחת לה בנזרעו לא משכחת לה אלא בשזרעו עכו"ם אי נמי במקומות שהשביעית מדבריהם דאפשר דלא אמרינן בהו יעקור.

18. משפטי ארץ שביעית יט, הערה 23 - שתילים שנשתלו או הורכבו בשמיטה בעציץ שאינו נקוב מסתבר שלא אסרו לקנותם במוצאי שמיטה. כן הורו הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ.

בזמן הזה

19. ירושלמי סנהדרין ג, ה - טייב בזמן זה מהו? ר' ירמיה סבר מימר בטל הדין בטלה גזירתא, ר' יוסי סבר מימר לעולם הגזירה במקומה עד שיעמיד בית דין אחר ויבטלה.

20. שו"ת הר צבי חו"מ קלו - יש לומר דכיון שנחלקו אמוראים בדבר זה ולא הוכרעה ההלכה אין זה אלא ספק תקנה מדרבנן שמותר.

21. שו"ת יביע אומר ח"ג חו"מ ז - מה שסיים, שמכיון שלא הוכרעה ההלכה אזלינן לקולא, לא ידענא אמאי קאמר מר שלא הוכרעה הלכה, והרי מבואר להדיא בהרמב"ם שקנסו אותו, ולא תזרע למוצאי שביעית.

דין הקונה

22. ירושלמי שביעית ב, ד - נטעו ומת בנו מהו שיהא מותר לקיימו? תני ר' יעקב בר אבבי דברדליה נוטעו ומת בנו אסור לקיימו. ואתיא כמ"ד מפני החשד אבל מפני הביניין אב בנו בונה.

23. רמב"ם שמיטה ג, יא - ואם מת קודם שיעקור מחייבין את היורש לעקור.

24. רמב"ם שמיטה א, יג - החורש את שדהו או נרה או זבלה בשביעית כדי שתהיה יפה לזריעה במוצאי שביעית קונסין אותו ולא יזרענה במוצאי שביעית, ואין חוכרין אותה ממנו כדי לזרעה אלא תהי בורה לפניו, ואם מת יזרענה בנו.

1. תרומות ב, ג - הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקור ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור.

2. גיטין נג: - א"ר מאיר, מפני מה אני אומר: בשבת בשוגג - יקיים, במזיד - יעקור, ובשביעית בין בשוגג בין במזיד - יעקור? מפני שישראל מונין לשביעית, ואין מונין לשבתות. דבר אחר: נחשדו ישראל על השביעית, ולא נחשדו על השבתות.

3. ירושלמי תרומות ב, א - נטע פחות משלשים יום לפני שביעית ונכנסה לשביעית: אין תימר חשד - אין כאן חשד, אין תימר מונין - יש כאן מונין. נטע פחות משלשים יום לפני מוצאי שביעית ונכנסה שמינית - אין תימר חשד יש כאן חשד.

4. רמב"ם שמיטה ג, יא - אין נוטעין אילנות ואין מרכיבין ואין מבריכין ערב שביעית אלא כדי שתקלוט הנטיעה ותשהה אחר הקליטה ל" יום קודם ר"ה של שביעית וסתם קליטה שתי שבתות, ודבר זה אסור לעולם מפני מראית העין שמא יאמר הרואה בשביעית נטעו.

5. רמב"ם שמיטה א, יב - הנוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור, מפני שישראל חשודין על השביעית, אם תאמר בשוגג יקיים יאמר המזיד שוגג הייתי.

קנס במלאכות אחרות

6. שביעית ד, ב - שדה שנתקוצה תזרע במוצאי שביעית. שנטייה או שנדיירה לא תזרע במוצאי שביעית.

7. ירושלמי שם - שדה שנתקוצה כו' תמן אמרין בשניטלו קוציה ורבנן דהכא אמרין בשחריש. על דעתיהו דרבנן דהכא איזהו הטיוב? כל העם חורשין פעם א' והוא חורש שני פעמים, וכא כן אמר רבי יוסי ב"ר בון תמן אין המלכות אונסת ברם הכא המלכות אונסת, בראשונה כשהיו המלכות אונסת הורי רבי ינאי שיהו חורשין חרישה ראשונה.

8. רא"ש שם - תזרע למוצאי שביעית - לפי שלא הוכנה עדיין לזריעה לא קנסוהו.

9. פני משה שם - שדה שנתקוצה. שהסיר הקוצים ממנה בשביעית ולכתחילה אסור הוא ואף על פי כן אם עשה לא קנסו חכמים בזה ותיזרע למוצאי שביעית.

כל העם חורשין פעם אחת. כדמפרש לקמן דבשעת שהמלכות אונסת לפרוע לו המס איירי והתירו להן לחרוש פעם אחת כדי שימהרו לזרוע במוצאי שביעית והוא חורש שני פעמים וזהו שנטייה לדעתיהו דרבנן דהכא ולפיכך קנסו אותו שלא תיזרע למוצאי שביעית:

או שנדיירה. שעשה הדיר על כל פני השדה לזבל אותה ולא התירו חכמים להיות מדייר כל שדהו אלא בית ד' סאין כדתנן בפרק דלעיל ואם דייר וזבל כל השדה בזה קנסו אותו חכמים ולא תיזרע במוצאי שביעית:

10. רמב"ן יבמות קכב. - עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק, ואמר פירות הללו של ערלה הן, של עזיקה הן, לא אמר כלום, לא נתכוון אלא להשביח מקחו - עזקה מלשון מצאו יושב ועוזק תחת הזיתים שפירושו חופר או עושה לה כמין גדר למלאכתו עפר ואברויי אילנא הוא ואסור, ופירות עצמן אסורין דמחמת עבודת שביעית באו וקי"ל הנוטע בשביעית יעקור ושדה שנטייה לא תזרע למוצאי שביעית.

11. שו"ת מנחת שלמה תנינא קכ - בנעבד לא רצו לאסור את העץ לכל השנים ולפיכך לא גזרו איסור נעבד גם על תבואה וירקות, ורק בנטייה ונדיירה שפיר גזרו איסור לא לזרוע במוצ"ש.

26. פאת השולחן אות לה - והא דהשמיט לדינא בסוגיין טיבה ומכרה אסור לזרעה, נראה דס"ל לרבינו מדהובא בבבלי בשלש מקומות ולא אמרו רק בבנו ומטעם דאיהו קנסינן ליה ולא לממונה, משמע דווקא אין חוכרין והוא רבלה לשליש ולרביע, אבל לא אסר מכירה...
27. בית רידב"ז א, לג - ואין חוכרין אותה ממנו... וממילא נשמע דה"ה בלוקח ממנו שאסור לזרוע בשנה ההיא, דמאי שנא מחוכר שמחויב להניחה בורה לפני? וע"כ לא כתב הרמב"ם ז"ל האי דינא דסמך ההיא דחוכר דמניחה בורה לפניו.
- במתנה
28. רא"ש שביעית ד, ב - לא יזרענה הלוקח שמא יערים כדי שימצא קופצים לקנותה.
29. מהרי"ט אלגאזי בכורות מה: - דאם איתא דלאחר לא קנסו כמו בנו נמצא דלא חשיב קנס כלל, דהא בידו למוכרו או ליתנו דאהנו מעשיו ליהנות ממנו... וה"ה מתנה דהמקבל מתנה אסור דמתנה חשוב כמכר דהא מתהני הנותן בטובת הנאה של המקבל.
30. ערוך השולחן שם ג - ויראה לי שיכול ליתנה לאחר שיזרענה כיון שאינו נהנה מזה שנותנה בחנם ואף שבוודאי האחר מחזיק לו טובה לא חיישינן בזה.
1. גנן שנשכר על מנת לטפל בצמחים שנשתלו בשמיטה - מעיקר הדין אינו יכול לבצע בהם מלאכות לאוקמי, שהרי שהרי דינם להעקר, ובוודאי שלא הותרו מלאכות לצורך שמירתם. אם הצמחים רק טופלו בשמיטה שלא כדין, עליו להמנע מלטפל בהם עד שתגמר ההטבה מהטיפול הקודם (כגון: כאשר נדרש שוב לבצע את אותו הטיפול).
2. גנן ששתל בקרקעו של חברו עץ פרי - עליו לעוקרו. אך אם שתל בקרקעו צמחי נוי, או טיפל בצמחיו באיסור - הכריעו הפוסקים שאינו צריך לעוקרם, ש'אין אדם אוסר דבר שאינו שלו'. ויש שאסרו זאת.
3. הקונה בית חדש, ומילאו אדמת גן בחצרו בשנת השמיטה, לא ישתול בה עד למוצאי השנה השמינית. ויש מקילים להמתין עד לעונת השתילה השניה, שחלה בתקופת האביב.
4. הקונה בית או שדה מחברו, או שוכר ממנו, איננו חייב לחשוש שמא עבד בשדהו באיסור, ומותר לו להנות ממנה.
5. אסור לרכוש עציצים ממשתלה שאיננה שומרת שמיטה, הן בשנת השמיטה והן לאחריה, ואף אסור לקונה להנות משתילים אלו וחייב הוא לעוקרם. כאשר מדובר בעציצים שאינם נקובים, או הגדלים במשתלה במנותק (אף תחת כיפת הדשמים) מעיקר הדין יש מקום להקל בהם, אך יש להמנע מרכישתם משום מסייע בידי עוברי עבירה.
6. המקבל עציץ במתנה רשאי להשתמש בו, ובפרט אם איננו יודע מהו מקורו והאם נשתל באיסור.